

بررسی و تحلیل تأثیر گشت های پلیس امنیت اخلاقی در پیشگیری از مزاحمت های خیابانی (مورد مطالعه استان

بوشهر)

علیرضا رزمی^۱، سیدمنصور فاطمی^۲، فرزاد ادیبان^۳، جمشید بوستانی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۸/۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۱۱

چکیده

زمینه و هدف: گشت های امنیت اخلاقی از جمله عوامل مؤثر در جامعه برای کنترل جرایم علیه اخلاق، بر مبنای اصول پیشگیرانه است. هدف از این تحقیق، بررسی و تحلیل تاثیر گشت های پلیس امنیت اخلاقی در پیشگیری از مزاحمت های خیابانی. محقق با بررسی دقیق در سوابق مطالعات انجام شده با پیشینه قوی و ادبیات نظری غنی به طرح موضوعی می پردازد که علیرغم اثرات بسیار منفی، آن چنان که می بایست مورد توجه محققین در زمینه جرم شناسی و حتی آسیب شناسی واقع نگردیده است.

روش تحقیق: روش تحقیق حاضر از نظر ماهیت و هدف کاربردی است و از نظر روش توصیفی از نوع زمینه یابی (پیمایشی) است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تعداد ۲۰۰ نفر از بزه دیدگان و بزه کاران مزاحمت خیابانی در طول سه ماهه اول سال ۱۳۹۵ تشکیل می دهند که در مجموع ۵۰ نفر از گروه بزه دیدگان و ۵۰ نفر از گروه بزه کاران به عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه گیری اتفاقی طبقه بندی شده انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش کتابخانه ای و میدانی است و ابزارهای گردآوری آن را مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته تشکیل می دهد.

نتایج و یافته های تحقیق نشان داد: با روش های مؤثری چون؛ رعایت حجاب کامل اسلامی؛ مراقبت های الکترونیکی؛ طراحی محیطی مناسب و حذف فضاهای بدون دفاع؛ بکارگیری ماموران پلیس در مناطق آلوده به جرم مزاحمت؛ کنترل رفتار زنان و بکارگیری روش های پیشگیری وضعی، سازمان دهی گشت های امنیت اخلاقی و افزایش اثربخشی آن از طریق تقویت نیروی انسانی، تجهیز واحدهای گشتی و آموزش های مستمر نیروهای فعال در گشت امنیت اخلاقی می توان از بروز مزاحمت های خیابانی پیشگیری کرد.

واژه های کلیدی

گشت امنیت اخلاقی، مزاحمت های خیابانی، پیشگیری

مقدمه و بیان مسئله

یکی از وظایف اصلی ناجا برقراری امنیت روحی، روانی و جسمی آحاد جامعه است. این مهم به صورت اختصاصی به پلیس امنیت اخلاقی واگذار گردیده است. پلیس امنیت اخلاقی یکی از پلیس های تابعه ی پلیس امنیت عمومی بوده که می کوشد تا با اجرایی نمودن شرح وظایف خود بصورت نظام مند و یک نهاد حاکمیتی از حریم اخلاق در جامعه صیانت نماید. با توجه به اهمیت نقش پیشگیری و تقدم آن در علم جرم شناسی بر سایر اقدامات کیفری، پلیس امنیت اخلاقی بخش عمده ای از توان خود را در قالب گشت های امنیت اخلاقی که هدف از آن در واقع احیای امر به معروف است را پیاده ساز می نماید. گشت های امنیت اخلاقی، با تحکیم

۱- کارشناس ارشد حقوق بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

۲- کارشناس آسیب شناسی اجتماعی.

۳- کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر (نویسنده مسئول) Email:Farzad.adeeban@gmail.com

۴- مدرس ممیزی معاونت تربیت و آموزش فرماندهی انتظامی استان بوشهر

مبانی اسلامی از طریق ظرفیت‌های موجود، ضمن هدایت ستادی و عملیاتی وحدهای تحت امر خود در سراسر کشور، دیگر واحدهای انتظامی را نیز مورد هدایت راهبردی قرار دهد. یکی از جرایم اصلی و تاثیرگذار در حوزه امنیت اخلاقی، موضوع مزاحمت‌های خیابانی در اشکال و مصادیق مختلف است که با روح و فلسفه‌ی آزادی شهروندان در تضاد بوده و حوزه نفوذ و تاثیر آن به دلیل تبعات سوء آن بسیار گسترده است. قسمت عمده مزاحمت‌های جنسی در خیابان‌ها، پارک‌ها، مراکز خرید، وسایل نقلیه عمومی و نظایر آن صورت می‌پذیرد. این نوع مزاحمت جنسی اصطلاحاً مزاحمت خیابانی^۵ نامیده شده و بیش از انواع دیگر مزاحمت نمود خارجی دارد. این نوع مزاحمت در بستر گمنامی اتفاق می‌افتد؛ بر این اساس کمترین میزان مزاحم‌های خیابانی مربوط به روستاها و شهرهای کوچک و بیشترین میزان وقوع آن مربوط به کلان شهرها می‌شود. مزاحمت خیابانی نماد بارز تعرض به حقوق شهروندی است. چون موجب ایجاد ترس و ناامنی اجتماعی در زنان شده و با سلب احساس امنیت، آن‌ها را از بهر وری از حقوق اجتماعی محروم می‌سازد. در ایران اتوبوس‌ها به عنوان گسترده‌ترین وسیله حمل و نقل عمومی دارای دو قسمت مجزا برای زنان و مردان هستند. این تفکیک موجب می‌شود برخورد و اصطکاک زن و مرد در اتوبوس به حداقل خود برسد؛ اما این جداسازی در دیگر وسائل نقلیه عمومی نظیر تاکسی و مینی‌بوس دیده نمی‌شود.

شکل‌گیری روزمره مزاحمت‌ها در منظر کودکان و نوجوانان، فرایند جامعه‌پذیری و آموزش هنجارهای اجتماعی را در آنها به مخاطره انداخته و بدون آگاهی و گزینش دقیق از خوبی یا بدی، چنین رفتارهایی را به عنوان مصادیقی از رفتارهای سرگرم کننده و جهت پر کردن اوقات فراغت خود می‌بینند (آقاجانی، ۱۳۸۳: ۱۶۸). مهمترین آسیب‌های فردی مزاحمت جنسی عبارتند از: کاهش عملکرد شغلی یا تحصیلی بزه دیده در نتیجه استرس و یا ترس از تکرار مزاحمت؛ از دست دادن موقعیت‌های ارتقای شغلی و یا حتی خود شغل و حرفه و ترس از پذیرش موقعیت‌های شغلی جدید و حتی انزوای اجتماعی؛ شایعه‌سازی و شایعه‌پراکنی نسبت به بزه دیده و برچسب خوردن وی؛ لطمه به شخصیت و هویت بزه‌دیده؛ بی‌اعتمادی و احساس انزجار نسبت به افرادی که در موقعیت مرتکب قرار دارند؛ احساس ضعف و حقارت و از دست دادن اعتماد به نفس و انگیزه و حتی احساس انزجار از زن بودن؛ افسردگی، اضطراب و دلهره (پرک، ۲۰۰۵: ۲۳). واکنش بزه‌دیدگان نسبت به مزاحمت جنسی متنوع و متفاوت بوده و از سکوت و کم‌محلّی یا ترک موقعیت تا ناسزاگویی و درگیری فیزیکی را شامل می‌شود. این واکنش‌ها را می‌توان به دو دسته واکنش‌های منفعلانه و واکنش‌های فعالانه تقسیم نمود نوع واکنش به فاکتورهای متعددی چون کیفیت مزاحمت، موقعیت زمانی- مکانی، تعداد مزاحمان و شخصیت بزه‌دیده بستگی دارد. اما واکنش معمول و غالب زنان در این زمینه، سکوت کردن است که جزء واکنش‌های منفعلانه می‌باشد. در واقع در حال حاضر زنان، مزاحمت جنسی، خصوصاً مزاحمت خیابانی را پدیده‌ای عادی و رایج و جزء لاینفک زندگی روزمره خود قلمداد کرده و غالباً به این پدیده اعتراض نمی‌کنند.

در خصوص بزه‌دیدگی جنسی، عده‌ای از محققان با تمرکز بر روی زنان و کودکان قربانی که اغلب دختر هستند، حمایت هم‌جانبه از آن‌ها و پیشگیری از موارد مشابه را خواستار شده‌اند (واتن و مک میلان، ۲۰۰۳). در واقع، تحقیق حاضر با تمرکز بر میزان تاثیر گشت‌های امنیت اخلاقی بر پیشگیری از مزاحم‌های خیابانی فیزیکی در شهر بوشهر قصد دارد تا از زوایای پنهان این گونه مزاحمت‌ها پرده برداشته و در جهت شناساندن هر چه بیشتر این پدیده ناهنجار اجتماعی حرکت نموده و روش‌های ارتقای اثربخشی گشت‌های امنیت اخلاقی را مورد واکاوی قرار دهد.

---

1. Street Harrassment

1. Preke

2. Wathen and MacMillan

مبانی نظری تحقیق

بخش اول: گشت پلیس امنیت اخلاقی

تعریف پلیس

فرهنگ آریانپور پلیس را این گونه تعریف کرده است: پلیس یک سازمان اجتماعی است که عهده دار اجرای مقررات امنیت داخلی یک کشور و اعمال قدرت قانونی برای حفظ امنیت و آرامش آن است (آریانپور کاشانی و همکاران، ۱۳۷۰). بر اساس تعریفی که فرهنگ علوم سیاسی ارائه کرده است، سازمان پلیس را می‌توان یک سازمان دولتی دانست که وظیفه‌اش برقراری و حفظ امنیت عمومی، اجرای مقررات و نظارت اجتماعی، پیشگیری از وقوع جرایم، تعقیب و کشف جرم، مبارزه با بزهکار و حمایت از بزه‌دیده و به طور کلی حفاظت از جان و مال و ناموس و شرافت مردم بر طبق قانون است. بر این اساس پلیس یک سازمان عصر مدرن است (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۳۴).

گشت پلیس

بخشی از نیروی انتظامی که مجهز به تجهیزات لازم بوده و با وسایل یا پیاده و آشکار و پنهان ضمن داشتن برنامه‌ریزی زمانی و مکانی معین، در حوزه‌ی استحفاظی را با تردد و رفت و آمد خود زیر نظر داشته و با مشاهدات و نظارت مستقیم خود موجبات استقرار نظم و تأمین امنیت و جلوگیری از وقوع جرم را فراهم می‌کند در اصطلاح گشت انتظامی نامیده می‌شود (ابتهاج، ۱۳۷۸: ۲). از مهمترین وظایف گشت انتظامی می‌توان به موارد؛ الف) برخورد با جرایم مشهود؛ قانوناً به موجب ماده ۲ قانون مجازات اسلامی، هر فعلی با ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می‌شود (گلدوزیان، ۱۳۸۶: ۶۵). ب) حضور در نقاط جرم خیز منطقه؛ ج) حضور سریع در صحنه‌های وقوع جرایم مهم؛ د) اجرای مانور در نقاط آلوده و جرم‌خیز و محل تردد مجرمان سابقه دار؛ ه) انجام عملیات‌های آشکار و تعقیب؛ و) انجام مأموریت‌های ویژه برابر دستور. در گشت‌های هدایت شده این عامل در نظر گرفته می‌شود که باید تصور واضحی از منطقه مورد نظر در ذهن داشت. متخصصان تجزیه و تحلیل جرایم، باید موقعیت دقیق وقوع جرایم را برای مأموران گشتی مشخص کنند و آنها را زمان مناسب به مأموریت بفرستند. گشت‌های هدایت شده را می‌توان بر اساس شکایت‌های شهروندان نیز طراحی کرد (دمپسی و فورست^۸، ۲۰۰۸).

اصول گشت‌زنی و وظایف گشتی پلیس امنیت اخلاقی

منظور از امنیت اخلاقی این است که اخلاق به عنوان مرجعیت^۹ امنیت ملی و مبنای قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و ارزیابی امنیت ملی باشد. مرجعیت امنیت با مرجع امنیت متفاوت است. مبحث مرجع امنیت به دنبال تأمین امنیت برای آن مرجع است؛ در حالی که مرجعیت امنیت به این معناست که امنیت یا امنیت ملی بر اساس آن، مورد ارزیابی قرار گرفته و در خصوص درستی و نادرستی آن داوری می‌شود. به عبارت دیگر، قصد این است که امنیت اخلاقی، امکان امنیتی مناسب‌تری برای ما ایجاد کند که تنها وجه کارکردی و مؤثر بودن^{۱۰} شامل نشود. دلیل وجودی آن این است که دولت قواعد لازم برای زندگی اجتماعی را فراهم می‌سازد؛ در حالی که اخلاق متشکل از مجموعه قواعدی است که زندگی اجتماعی را بهبود می‌بخشد (ریچلز، ۱۳۸۹: ۲۱۴).

-
1. Dempshi and Farest
  2. authority
  3. Effectiveness

وظیفه عمومی عوامل گشت امنیت اخلاقی، جلوگیری از وقوع جرایم و برخورد قانونی با مجرمان بوده و باید تلاش نمایند تا نظم و امنیت را در منطقه برقرار کرده و زمینه‌های لازم را برای آسایش و آرامش خاطر اهالی محل ایجاد نمایند. گشتی‌ها برای انجام رسالت خود و انجام خدمات، نیازمند کسب اطلاعات لازم و برقراری ارتباط منطقی با اهالی محل و آشنایی با فرهنگ و آداب و روحيات آنها و همچنین برقراری ارتباط کاری نزدیک با معتمدان محل و کسب اخبار و اطلاعات لازم از آنها به منظور استقرار نظم و امنیت در آن جا می‌باشند.

وظایف اختصاصی گشت‌های پلیس امنیت اخلاقی در مواجهه با مزاحمت‌های خیابانی از طرفی عبارتست از؛ مقابله با بدحجابی و بدپوششی و اقدام بر اساس ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی که در واقع دامنه‌ی آن حياء و عفت جامعه را در بر می‌گیرد این اقدام رویکردی پیشگیرانه داشته که وقوع دیگر جرایم اخلاقی را منتفی می‌سازد این در حالیست که پلیس امنیت اخلاقی در صورت مواجهه با مزاحمین خیابانی در جرایم مشهود، حسب شرایط و ضوابط مندرج در قانون آیین دادرسی کیفری نسبت به دستگیری مزاحمین، توقیف، بازداشت، بازجویی از بزه‌دیده و بزه‌کار، اخذ اظهارات مطلعین و بزه‌دیده، تحقیقات محلی و ضبط آلات و ادوات جرم پرداخته و طی گزارشی از مقام قضایی صالح کسب تکلیف می‌نماید که از آن پس تحت نظارت و تعالیم و دستورات صادر تمامی اقدامات مربوط به ضابطین را به مرحله اجرا در می‌آورد پلیس امنیت اخلاقی در مواجهه با مزاحمت‌های خیابانی در غیر جرایم مشهود با تنظیم صورت مجلس حاوی اظهارات بزه‌دیده، مطلعین و مستندات موجود با کسب تکلیف از مقام قضایی تحقیقات و اقدامات مقدماتی را تا حصول نتیجه و تشکیل پرونده قضایی به مرحله‌ی اجرا در می‌آورد.

رویکردهای افزایش اثربخشی گشت امنیت اخلاقی

تمام اقدامات نیروی انتظامی اعم از عملکرد نیرو، تخصص، برنامه‌ریزی صحیح، استفاده از ابزارهای پیشرفته، هدایت و نظارت و کنترل واحدها در چهارچوب وظائف قانونی که موجب پیشگیری از وقوع جرم و یا کاهش آن می‌گردد. تحت عنوان توان عملیاتی محسوب می‌گردد (گل محمدی خامنه، ۱۳۷۹: ۱). که این توان عملیاتی بایستی رویکردهای افزایش اثربخشی گشت امنیت اخلاقی بشرح ذیل همراه باشد؛

۱-نوسازی نیروهای پلیس: اگر نیروهای پلیس در صدد هستند که شرکای کارآمدی در تحقق امنیت و جوامع شهری پایدار باشند، باید آرایش ساختاری و تشکیلاتی نیروهای خود را نوسازی کنند. ساختار جدید باید دارای قابلیت انعطاف بوده و اطمینان دهد که مسئولیت در سطوح مختلف پذیرفته می‌شود. در سطح ملی، نیروهای پلیس به عنوان یک مجموعه، باید در پی ایجاد ساختارها مدیریتی گسترده‌تر، تمرکززدایی از تصمیم‌گیری و تقسیم مسئولیت با مقامات محلی باشند. در جاهایی که ساختارهای پلیس تاکنون غیر متمرکز شده‌اند، مقامات شهری یا منطقه‌ای در تعدیل کارکرد پلیس برای تطبیق با نیازها و وضعیت منطقه مورد بحث، آزاد هستند (چالوم و همکاران، ۱۳۸۷: ۸۸).

۲-حرفه‌ای‌گری و اخلاق پلیس: در اجرای یک مأموریت آینده محور و شیوه اجرای آن مأموریت، تحکیم اخلاق و حرفه‌ای‌گری پلیس ضروری است. این دیدگاه باید در عمل حفظ شود و مقامات پلیس باید برای اعمال مقررات قانونی و رعایت حقوق بشر، اهتمام و تلاش داشته باشند. این اعمال باید آشکارا به وسیله آیین‌نامه اخلاق پلیسی که نقش و مسئولیت‌های پلیس و همچنین رویه‌های انضباطی مناسب را تعریف می‌کند مورد پشتیبانی قرار گیرد (همان).

۳-مشارکت با جامعه: مشارکت میان مقامات محلی و پلیس، در مرکز هر راهبرد مؤثر برای کاهش جرم شهری و ناامنی قرار دارد. نمایندگان شهری و پلیس باید در بحث و گفتگو برای تعیین اولویت‌ها جامعه در زمینه اقدام برای پیشگیری و کاهش جرم

شهری و ناامنی، شرکت کنند. این هدف با فرض مشترک بودن مدیریت و مسؤولیت و تحت نظارت مقامات شهری یا کلان‌شهری، در نیروهای پلیس به راحتی می‌تواند حاصل شود (چالوم و همکاران، ۱۳۸۷: ۹۰).

۴- آموزش و آگاه‌سازی: آموزش، ابزاری ضروری برای نیروهای پلیس در مواجهه با چالش‌های امنیت شهری و زمامداری بهینه است. امروزه با تحولات اجتماعی سریع، نیروهای پلیس به طور روز افزونی به ضرورت ارائه آموزش‌های خوب و برنامه‌های آگاه‌سازی، آشنایی دارند به شرطی که کارکنان به درستی به دنبال انجام مأموریت خود باشند (چالوم و همکاران، ۱۳۸۷: ۹۲).

۵- تبادل متخصصان و تجربه‌ها: برای تضمین حق برخورداری از یک محیط امن برای همه شهروندان، شناخت و تبادل تجربه‌ها و رویکردهای اتخاذ شده توسط پلیس و نهادهای عمومی سراسر جهان در مورد امنیت و پیشگیری از جرائم، ضروری است. این تبادل اطلاعات بین متخصصین باید در سطح بین‌المللی نیز پیش‌بینی شود. موفقیت‌های آتی این برنامه‌ها، مستلزم آن است که این فرآیندها به نحوی پایه‌گذاری شود که به سود نیروهای پلیس و مقامات محلی باشد و در عین حال به زمامداری بهینه کمک کند (چالوم و همکاران، ۱۳۸۷: ۹۲).

۶- تجهیز امکانات: نیروهای پلیس امنیت اخلاقی وقتی می‌توانند وظایف ذاتی خود را عینیت ببخشند که به امکانات مورد نیاز خود تجهیز شوند بدیهی است این تجهیز، وضعیت آرمانی خود را در بر نخواهد گرفت و در واقع مجموعه الزامات سیستم‌های پلیسی را شامل می‌گردد. وضعیتی که در آن پلیس یارای مقابله با مجرمینی را که امنیت و احساس امنیت را به چالش می‌کشند مواجه و مقابله مناسبی را داشته باشد و در واقع توازن منطقی بین امکانات پلیس و انتظارات مردم و مسئولین و سطح جرائم برقرار باشد (ادیبان، ۱۳۹۴: ۱۱۲).

جایگاه گشت‌های امنیت اخلاقی در پیشگیری وضعی از بروز مزاحمت‌های خیابانی

واژه پیشگیری در فرهنگ به معنای جلوگیری کردن، مانع شدن، مانع سرایت شدن و پیش‌بینی کردن آمده است (گل محمدی خامنه، ۱۳۸۵: ۵). گسن، پیشگیری وضعی را تغییر در موقعیت‌های خاصی که احتمال ارتکاب جرم در آن زیاد است به منظور دشوار کردن، پُرخطر کردن یا جاذبه‌زدایی برای کسانی که قصد ارتکاب دارند (گسن، ۱۳۷۶: ۶۲۸-۶۲۰). در رویکرد وضعی به پیشگیری، اعتقاد بر این است که جرم قابل پیش‌بینی بوده و صرف‌نظر از این که مرتکب تحت تأثیر چه عاملی بوده، از طریق کاهش فرصت‌های ارتکاب و آماج‌های آن، با تغییر و کنترل موقعیت‌های مناسب برای ارتکاب جرم می‌توان وقوع آن را ممتنع و خنثی ساخت (صفاری، ۱۳۸۰: ۲۸۳). در جرایم جنسی سازوکارهای پیشگیری وضعی از این دسته از جرایم بر روی از بین بردن یا کاهش موقعیت‌های جرم‌زا تمرکز دارند.

یکی از اهداف اصلی و مهم پیشگیری وضعی بهم زدن موقعیت مساعد و مناسب بزه‌دیدگی و جلوگیری از وقوع بزه‌دیدگی از این طریق است. باید وضعیت و شرایط مناسب را آن گونه طراحی کرد که فرد در آستانه بزهکاری، فرصت ارتکاب جرم را به دست نیاورد تا بزه‌دیدگی تحقق نیابد. حذف فرصت‌ها و موقعیت‌های بزه‌دیدگی موارد زیادی را شامل می‌شود، مانند: ۱- بهم زدن و از بین بردن شرایط محیطی مستعد و مناسب ارتکاب جرم ۲- حضور پلیس در مکان‌هایی که خطر بزه‌دیدگی بالایی وجود دارد. ۳- ارائه روش‌های پیشگیرانه وضعی از جرایم علیه زنان می‌تواند شامل مواردی مثل شرکت در کلاس‌های دفاع شخصی، احتراز از قرار گرفتن در مکان‌های خطرناک و نظایر آن باشد، مثل قدم نزدن زنان در مکان‌های خطرناک، پیاده‌روی نکردن در شب یا قفل کردن در ماشین هنگام رانندگی (هدینسون^{۱۱}، ۱۹۹۲: ۷۸).

الف) حفاظت الکترونیکی: استفاده از فناوری‌های نوین الکترونیکی در پیشگیری وضعی از بزهکاری امری اجتناب‌ناپذیر است. همان‌گونه که بزهکاران روز به روز در شیوه‌های ارتکاب خود تجدیدنظر می‌کنند و از روش‌های نوین استفاده می‌کنند (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

ب) مراقبت از آماج‌های جرم در مقابل مجرمان: استقرار پلیس در مکان‌های آسیب‌پذیر و خاص، اقدامی در چارچوب پیشگیری وضعی محسوب می‌شود و می‌تواند ضمن شناسایی و حمایت از زنان آسیب‌پذیر و آسیب‌دیده، در جهت اصلاح و بازپروری جسمی و روانی آنان گام بردارد، مسلماً با این‌گونه اقدامات کنشی، وضعیت و اوضاع و احوال ما قبل و مشرف بر بزهکاری به ضرر مجرم تغییر می‌کند و از ارتکاب جرم در آن محدوده زمانی و مکانی یا نسبت به آماج معین پیشگیری می‌شود (فتاح^۲، ۱۹۹۱: ۲۲۲). جان گراهام با تأکید بر نقش پررنگ پلیس در پیشگیری وضعی می‌گوید: به نظر می‌رسد گشت‌زنی کنترل شده پلیس مؤثر است، خصوصاً اگر با یک راهبرد همه‌جانبه کاهش جرم و ترس همراه شود، در جاهایی که گشت‌های پلیس بر اساس تحلیل احتمال خطر، به صورت تیم اعزام می‌شوند و مناطق کوچک را پوشش می‌دهند و روابط، سازنده‌ای با ساکنان محله ایجاد می‌نمایند، تأثیر آن‌ها می‌تواند بیشتر باشد (گراهام^۳، ۱۳۷۰: ۱۴۲).

از جمله وظایف پلیس در راستای پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم، گشت‌زنی و کنترل دقیق در خیابان‌ها و مناطق آسیب‌پذیر برای حمایت از زنان و کودکانی است که در معرض حمله و هجوم مجرمان قرار می‌گیرند، به ویژه در مورد زنان که ممکن است در محل‌های جرم‌خیز مورد حمله و آزار و اذیت مجرمین قرار گیرند (فلاین^۴، ۱۹۹۲: ۷۳). آسیب‌پذیری زنان بر پایه معیار ضعیف بودن از نظر جسمی نیز باید مهم تلقی شود. در این جرایم معمولاً زنان آماج‌های مناسبی برای بزهکاران انگاشته می‌شوند و چنانچه فرد نیز در فراهم آوردن وضعیت وقوع جرم نقش داشته باشد، به آسانی بزه دیده می‌شود. حمایت از زنان آسیب‌پذیر و آسیب‌دیده به تدریج به حمایت از قربانیان غیرمستقیم، یعنی افرادی که به نوعی با قربانی مستقیماً در ارتباط بوده یا تحت تکفل او هستند، نیز مرتبط می‌شود. بزه‌دیده در صورتی که امنیت داشته باشد، جرأت می‌کند به طرح دعوی و احقاق حقوق حقه خود، شناسایی مجرم یا مجرمان اقدام نماید. تأمین امنیت بزه‌دیدگان و گواهان آنان نه تنها مستلزم پیش‌بینی تدابیری برای جلوگیری از ورود آسیب‌های احتمالی هنگام رویارویی با متهم است، بلکه فراتر از آن در بردارنده تدابیری است برای پیشگیری از تهدیدها یا اقدامات تلافی‌جویانه متهم یا خانواده و دوستان او (رایجیان اصلی، ۱۳۸۴: ۵۴). حضور پلیس در مکان‌هایی که خطر بزه‌دیدگی را افزایش می‌دهد می‌تواند آسیب‌پذیری آنها را به حداقل برساند (میرخلیلی، ۱۳۸۳: ۷۳). همچنین می‌توان بیان داشت که افزایش کنترل‌های رسمی و غیررسمی در جامعه، شناسایی زنانی که در معرض خطر بزه‌دیدگی قرار دارند و آموزش روش‌های دفاع شخصی به آنان، اعمال محدودیت در رفت و آمدهای شبانه و یا تردد در مکان‌هایی که امکان بزه‌دیدگی را افزایش می‌دهد، نقش مهمی در پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی زنان دارد (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

ج) پرهیز از وضعیت‌های جرم‌زا: حضور و تردد در مکان‌های خلوتی که امکان دسترسی به پلیس یا کمک دیگران بسیار پایین است و در زمان‌های خاصی مثل تاریکی هوا وضع پُرخطر است و اجتناب از آن ضروری است. لذا در برخی کشورها از جمله انگلستان افرادی که از این وضع‌ها اجتناب نکنند، خود مجرم محسوب می‌شوند (معمدی مهر، ۱۳۸۰: ۱۹۰). در همین راستا، می‌توان گفت

---

2. Fattah
3. Graham
4. Flynn

زنانی که هنگام شب و در تاریکی به تنهایی از منزل خارج می‌شوند، عموماً احساس امنیت کمتری می‌کنند، و شب‌ها چنان چه در منزل تنها باشند، نسبت به مردان بیشتر خطر بزه‌دیده شدن را احساس می‌کنند (رستمی تبریزی، ۱۳۸۸: ۲۹۴).

رعایت حجاب اسلامی یکی از روش‌های پرهیز از وضعیت جرم‌زا در حوزه مزاحمت‌های خیابانی است بنابراین زنانی که با این پوشش در جامعه حاضر می‌شوند، احترام بیشتری دارند و افراد مزاحم، جسارت اذیت و آزار آنها را به خود نمی‌دهند. بدین ترتیب می‌توان گفت که ترتیبات مطرح شده در این آیه، پاسخی به احساس امنیت زنان و ترس از بزه‌دیدگی و به تعبیر جرم‌شناسی، اقدام پیشگیرانه‌ی وضعی و حفاظت از هدف در معرض تهدید و خطر می‌باشد (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳). در بسیاری موارد، بزه‌دیده با رضایت همکاری، تحریک و ... نقش اساسی در تکوین عمل مجرمانه ایفا می‌کند و بزهکاران بالقوه را برای ارتکاب جرم وسوسه می‌کند. پس زنان می‌توانند با بی‌ملاحظگی و شتاب‌زدگی، وسوسه‌انگیزی، ترغیب، مساعدت یا فراهم نمودن تسهیلات، زمینه مناسبی را برای ارتکاب بزه علیه خویش فراهم کنند (شاهیده، ۱۳۹۱: ۲۳).

بخش دوم: مزاحمت خیابانی

تعریف مزاحمت خیابانی

مزاحمت در لغت به معنای ممانعت، تعرض، معارضه، بازداشتن، تصدیع، آزرده‌گی، زحمت دادن و تنگ نمودن عرصه بر کسی آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۵۶). رفتارهای زیادی هستند که در حیطه مزاحمت خیابانی قرار می‌گیرند. مزاحمت جنسی غریبه‌ها شامل رفتارهای کلامی و غیرکلامی مثل سوت زدن، چشمک زدن، چشم‌چرانی کردن، نیشگون گرفتن، لمس کردن بدن، هو کردن و اظهارات خیابانی می‌شوند. اظهارات خیابانی معمولاً "ماهیت جنسی دارند و اظهارنظرهایی هستند درباره حضور فیزیکی زن و یا حضورش در اماکن عمومی (بومن^{۱۵}، ۱۹۹۳).

انواع مزاحمت خیابانی

مزاحمت‌های خیابانی فیزیکی دامنه وسیعی از مزاحمت‌ها از تنه زدن و لمس کردن بدن زنان گرفته تا نزدیک کردن بدن خود به آنان و دیگر برخوردهای شدیدتر را در بر می‌گیرد. نوع این مزاحمت‌ها و شدت و ضعف آنها بر حسب شرایط متفاوت است. شرایطی که بر شیوه عمل مزاحمین خیابانی تأثیر می‌گذارد را در سه مؤلفه می‌توان خلاصه نمود. این مؤلفه‌ها عبارتند از میزان شلوغی و فشار جمعیت، نوع برخورد قربانیان زنان و موقعیت اجتماعی خود مزاحمین. مزاحمت جنسی را می‌توان از منظر نوع رفتار مرتکب و نیز کیفیت ارتباط مرتکب و بزه‌دیده به دسته‌های مختلفی تقسیم نمود که در ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد. مزاحمت جنسی طیف وسیعی از رفتارها را شامل می‌شود، اما در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان آن را به سه دسته کلامی (گفتاری)، غیرکلامی و تعرض فیزیکی (جسمانی)، تقسیم نمود (صادقی فسایی و رجب لاریجانی، ۱۳۸۹: ۱۱۶). بر اساس نتایج مصاحبه‌های کیفی، یک طبقه‌بندی از انواع مزاحمت‌های جنسی در عرصه عمومی شامل ۱۳ گونه مزاحمت، به دست آمد که در قالب ۴ مؤلفه (بصری) شامل نگاه‌های خیره، خیره شدن به بدن، ایما و اشاره‌های توهین‌آمیز (کلامی) شامل سوت زدن یا صدا کردن، دادن شماره تلفن، تعریف و تمجید از ظاهر فرد، مسخره کردن و اظهارات آزاردهنده و توهین‌آمیز (تعقیبی) شامل تعقیب با ماشین و تعقیب با پای پیاده و (لمسی) شامل تنه زدن، لمس کردن بدن، مزاحمت لمسی در تاکسی قرار گرفت (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

عوامل بروز مزاحمت خیابانی

بزه‌دیده واقع شدن زنان در جرایم جنسی به برخی شرایط در وضعیت پیش‌جنایی بستگی دارد. از همین رو، بر اساس نظریه کوهن و فلسون، زمانی بزه‌دیدگی احتمال بیشتری دارد که واقع شود که سه عامل در یک زمان و مکان با هم جمع شوند. این سه عامل عبارتند از: الف) حضور مرتکبین با انگیزه^{۱۶} ب) وجود آماج یا افراد مناسب^{۱۷} ج) نبود محافظ یا مدافع برای اهداف یا افراد یا آماج محافظت نشده. (فارل و فیلیپس^{۱۸}، ۱۹۹۵: ۳۸۴).

عوامل محیطی

الف) مهاجرت و گسترش شهرنشینی و حاشیه‌نشینی: محله‌هایی که شهروندان کم‌درآمد در آن زندگی می‌کردند محله‌هایی متراکم یا حاشیه‌نشین هستند و جرم و جنایت بیشتر از محله‌های دیگر اتفاق می‌افتد. بیشتر زندانیان به همین محله‌ها تعلق دارند، حتی نوع جرم و جنایت در این محله‌ها با محله‌های مرفه‌نشین متفاوت است و جرم‌های کثیف در این گونه محله‌ها بیشتر اتفاق می‌افتد (علی آبادی، ۱۳۸۱: ۶۷). حاشیه‌نشینی که پیامد رشد بیش از حد شهرنشینی است، به دنبال خود مسائل و مشکلات زیادی را از جمله بزهکاری، جرم و خیانت و... به همراه دارد. مردمی که در حاشیه زندگی می‌کنند، و جذب نظام اقتصادی و اجتماعی شهر نشده‌اند، خود را در محل مشکلات زندگی تنها می‌یابند (معمدی مهر، ۱۳۸۲: ۳۷۹). مهاجران پایگاه ثابتی در شهر ندارند، طبقه‌های فقیر، سرگردان و آنومیک هستند و از نظر دولت یک مشکل اجتماعی می‌باشند (ممتاز، ۱۳۷۹: ۸۴). به دنبال حاشیه‌نشینی، آلونک‌نشینی و شکل‌گیری فضای جرم‌خیز شهری که هم در کالبد شهر و هم در روابط اجتماعی نمود دارد، خرده فرهنگ فقر در شهرهای بزرگ رشد پیدا می‌کند که اعتقاد به قضا و قدر، توجه به زمان حال و علاقه به مسائل و امور عینی، ماجراجویی، تن در دادن به احساسات و امیال را از مظاهر آن دانسته‌اند (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

ب) تحولات جمعیتی: از آنجا که مهمترین عنصر تشکیل دهنده‌ی جامعه و محور اصلی ایجاد هر پدیده اجتماعی، جمعیت موجود در جامعه است، آسیب‌شناسی اجتماعی بدون پرداختن به جمعیت انسانی بی‌فایده به نظر می‌رسد. همان‌گونه که بر اساس تحقیقات پلیس آمریکا، انحرافات در هر ایالت، با شمار جمعیت موجود در آن نسبت مستقیم دارد (گلشن فومنی، ۱۳۸۴: ۲۸). تراکم جمعیت و صنعتی شدن به عنوان یک معضل جدید، به آسیب‌های روحی ساکنان شهرهای بزرگ دامن می‌زند. نبود احساس امنیت و افزایش عصبانیت افراد را به خشونت و ارتکاب جرم می‌کشاند. به همین علت هم محیط شهرهای بزرگ بیشتر از جاهای دیگر بزه‌زا بوده و ایجاد ترس می‌نماید (پرفیت، ۱۳۷۸: ۱۱۶).

ج) طراحی نامناسب محیطی و فضاهای بدون دفاع: فضاهای غیرقابل دفاع، اماکن و فضاهایی هستند که به کسی تعلق ندارند و کسی از آنها نگهداری و مواظبت نمی‌کند. این گونه فضاها و اماکن از رؤیت بصری محفوظ هستند و به همین سبب فضاهایی دنج و مطمئن برای فعالیت‌های غیرمجاز، نابهنجار محسوب می‌شوند. زیر پل‌های شهری، داخل زیرگذرها، پل‌های هوایی، زمین‌های فرورفته و گودها و نظایر اینها مواردی از فضاهای بدون دفاع در شهرها هستند (پودرانچی، ۱۳۸۱).

عوامل فرهنگی

الف) گسترش فناوری اطلاعات و رسانه‌های جمعی: به طور کلی رسانه‌ها از دو جهت عامل خشونت جنسی علیه زنان به شمار می‌روند که منحصر به آنهاست. نخست، تبدیل زن به کالا از طریق استفاده تبلیغاتی از زیبایی زن در پیام‌های بازرگانی و

-
2. Motivated offender
  3. Suitable target
  4. Farel and Philips

نمایش روابط خصوصی جنسی از انواع مختلف آن به عنوان صحنه طبیعی از فیلم‌ها، تئاترها و مستندها؛ دوم، طبیعی جلوه دادن تعرض جنسی بدون وجود رابطه قانونی میان طرفین. به طوری که رابطه میان پخش صحنه‌های خشونت در تلویزیون و شبیه‌سازی ذهنی و عملی آن از جانب برخی از بینندگان، در مطالعات اجتماعی ثابت گردیده است (فرارو و جانسون^{۱۹}، ۱۹۸۳). بسیاری از پژوهشگران، تبلیغ آزادانه زنان روسپی و هرزه‌نگاری در شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی را عمده‌ترین عامل تجاوز به حقوق جنسی زنان می‌دانند که تمایلی به دیدن یا اجرای محتوای آنها، تحت فشار شریک جنسی خود، ندارند (براون مایلر^{۲۰}، ۱۹۷۵).

ب) رواج و گسترش فرهنگ برهنگی: برخی از آثار و پیامدهای فرهنگی بی‌حجابی عبارتند از: ازدگی در برابر فرهنگ بیگانه، گسترش فساد، تضعیف اعتقادات و تقیدات دینی در جامعه؛ از سوی دیگر ضعف حجاب و فرهنگ برهنگی پیامدهای اجتماعی نیز به دنبال داشته که از آن جمله می‌توان: بروز ناامنی، برهم زدن نظم روابط جنسی، افزایش آزار جنسی، اختلالات جسمانی، آسیب‌های روانی، تزلزل بنیان خانواده و... را نام برد (بهزادپور، ۱۳۸۲: ۳۱). بدین ترتیب، از آنجا که نوع پوشش زنان یکی از عوامل مهم در وقوع این دسته از جرایم می‌باشد، لذا جرم‌انگاری بدحجابی^{۲۱} از این منظر ضرورتی است که منتفع اصلی آن خود زنان خواهند بود، زیرا موجب پیشگیری از ارتکاب جرایم جنسی علیه ایشان می‌باشد (شاهیده، ۱۳۹۱: ۱۱۴).

ج) عدم اعتقاد به هنجارهای اجتماعی: یکی از عوامل بالقوه خشونت جنسی علیه زنان به شمار می‌آید. غلبه هنجارهای واقعی یا ظاهری جوامع دیگر، در ذهن یا عمل طرف می‌تواند هر نوع رابطه‌ای را توجیه نماید. صرف عدم اعتقاد به هنجارهای غالب جامعه ممکن است ناشی از نهادینه نشدن آنها، بدون توجیه بودن آنها برای کجرو، تخطی مدعیان و بزرگان جامعه از آن هنجارها و منعطف نبودن آنها در مقابل خواسته‌های مشروع یا نامشروع شخص باشد (اعزازی، ۱۳۸۳).

ناکارآمدی سیاست جنایی

رفتارهای تشکیل دهنده مزاحمت جنسی می‌تواند در محیط‌های عمومی نظیر اماکن عمومی یا معابر و نیز محیط‌های خصوصی شکل بگیرد، اما شاید قانون‌گذار با تصور مبتلا به نبودن مزاحمت جنسی در محیط‌های خصوصی، در جرم‌انگاری مزاحمت شرط مکانی مطرح نموده و آن را محدود به اماکن عمومی و معابر ساخته است. در این ماده منظور از معابر، محل‌های عبور و مرور اعم از کوچه و خیابان است. مراد از اماکن عمومی نیز کلیه اماکنی است که رفت و آمد یا حضور اشخاص در آنها برای عموم مردم یا طبقات خاصی از مردم آزاد باشد؛ نظیر پارک، سینما، دانشگاه و نظایر آن (میرمحمدصادقی، ۱۳۸۶: ۴۳۳).

از سوی دیگر پیشگیری از جرم مزاحمت نیازمند بهسازی فضای اجتماعی از طریق کاهش زمینه‌های ایجاد مزاحمت در مرتکبین است. بیکاری و بی‌برنامگی در اوقات فراغت، از جمله عوامل بروز بسیاری از رفتارهای نابهنجار و غیراجتماعی در جوانان است. وقتی روزانه شاهد عده زیادی از جوانانی هستیم که به صورت گروهی و بدون هیچ برنامه‌ای در حال گذران وقت و پرسه زدن در مراکز غیرتفریحی چون خیابان، فروشگاه‌ها و مراکز خرید هستند، این میزان بالای مزاحمت جنسی نیز غیرطبیعی و دور از انتظار نخواهد بود. ایجاد و توسعه فضاهای فرهنگی و ورزشی جهت تخلیه انرژی جوانان و سوق دادن آنها از پرسه زدن در خیابان‌ها و فروشگاه‌ها به سمت چنین محیط‌هایی، نقش عمده‌ای در کاهش مزاحمت‌های خیابانی خواهد داشت. با شناخت و ارزیابی عوامل بزه‌دیدگی

---

1. Ferraro and Johnson

2. Brownmiller

ماه و هفتاد دو تا روز ده از حبس به شوند ظاهر عمومی انظار و معابر در شرعی حجاب بدون که است: زانی تعزیرات) آمده بخش (در اسلامی مجازات ماده ۶۳۸ قانون -۲۱ شد خواهند محکوم دو ضربه شلاق

زنان در زمینه جرایم جنسی، می‌توان سازوکار دقیق‌تری را برای پیشگیری از این دسته از جرایم ارائه کرد. عوامل متعددی در بزه‌دیدگی جنسی زنان مؤثر هستند که عبارتند از: رفتارهایی که امکان بزه‌دیدگی را افزایش می‌دهد. مانند رفتارها، گفتار و پوشش تحریک آمیز زنان، تسهیلاتی که خود زنان آگاهانه یا ناآگاهانه برای ارتکاب جرایم جنسی فراهم می‌کنند، مانند حضور آنها مکان‌های خلوت به خصوص در شب هنگام، که احتمال بزه‌دیدگی آنان را افزایش می‌دهد، نشان دادن علایمی از سوی زنان، مانند حرکات، اشارات و حالات خاص بدنی و بی‌حفاظ بودن زنان بزه‌دیده یا آماج بزه (سلیمی، داوری، ۱۳۸۵: ۲۴۸). بدحجابی یکی از انحراف‌هایی است که به خاطر خطرناکی بالقوه‌ای که دارد در قانون مجازات اسلامی جرم‌انگاری شده است. این جرم که از آن به عنوان یکی از جرایم مانع یاد می‌شود، پشت کردن به هنجارهای اجتماعی است که مردم آنها را پذیرفته‌اند و فلسفه جرم‌انگاری آنها پیشگیری از سایر جرایم است. این دسته از جرایم در مقابل جرایم اصلی قرار دارند^{۲۲} (نجفی ابرند آبادی و دیگران، ۱۳۸۳: ۲۶).

شرایط زمانی و مکانی

الف) عوامل مکانی: عاملین مزاحمت‌های فیزیکی معمولاً مکان‌هایی را برای فعالیت خود انتخاب می‌کنند که تجمع و فشار جمعیت در آن زیاد باشد. چون اولاً، آنها در چنین مکان‌هایی به راحتی دست به اعمال غیراخلاقی خود می‌زنند، دوم اینکه، در چنین مکان‌هایی تجمع جمعیت باعث پوشیده ماندن اعمال آنها شده و به اصطلاح همچنین، در چنین مکان‌هایی از آنجا که زنان به ندرت تا حدی به برخورد‌ها و تماس‌های غیرعمدی عادت می‌کنند کمتر متوجه مزاحمت‌های عمدی این دسته از مزاحمین خیابانی می‌شوند سوم اینکه با توجه به موجه بودن حضور مزاحمین فرایند تابلو شدن در یک بازه زمانی بلندتری اتفاق می‌افتد. بنابراین، می‌توان گفت که بین میزان شلوغی و فشار جمعیت، و شدت اعمال انحرافی مزاحمین خیابانی رابطه‌ای مثبت وجود دارد. مشاهدات ما نشان می‌دهد که گرچه مزاحمین خیابانی در معابر و مکان‌های خلوت و با تجمع اندک نیز دست به برخی از مزاحمت‌ها می‌زنند، اما مزاحمت‌هایی که در محل‌های شلوغ و آکنده از جمعیت اتفاق می‌افتد، به مراتب شدیدتر و بی‌شرمانه‌تر است. از مکان‌های که در آنها این نوع مزاحمت‌ها به وفور اتفاق می‌افتد، می‌توان به اتوبوس‌های شرکت واحد، اطراف دست‌فروشی‌ها و حراجی‌ها، برخی ادارات و سازمان‌ها که تجمع ارباب رجوع در آنها زیاد است، جشن‌ها و راهپیمایی‌های خیابانی، مکان‌های برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و به طور کلی هر نقطه‌ای از شهر که بنا به هر دلیلی افراد به ویژه زنان در آن تجمع کرده باشند، اشاره نمود (جهانی دولت آبادی، ۱۳۹۲).

ب) عوامل زمانی: مزاحمین خیابانی بیشتر در ساعاتی که تصور می‌کنند خیابان‌ها و مکان‌های مورد نظرشان شلوغ و پرتردد است، به آن مکان‌ها رفته و به اعمال انحرافی می‌پردازند. معمولاً ساعات بین ۱۰ الی ۱۳ قبل از ظهر و ۱۶ تا ۲۰ بعد از ظهر زمان‌هایی هستند که بیشترین تردد و تجمع در مکان‌های مورد نظر مزاحمین خیابانی وجود دارد، اما مزاحمین خیابانی بیشتر در ساعات بعد از ظهر در خیابان‌ها ظاهر می‌شوند و در ساعات قبل از ظهر کمتر در این مکان‌ها به چشم می‌خورند، که به نظر می‌رسد علت آن مشغول بودن این افراد به کار روزمره در این ساعات باشد و بیشتر این افراد از طبقات پایین و کارگری جامعه هستند (جهانی دولت آباد، ۱۳۹۲).

عوامل فردی مزاحمت خیابانی

است. زیاد آنان بالقوه خطر و می‌دهند قرار اصلی جرایم آستانه در را فرد که هستند جرایمی (accessory offences) مانع - جرایم ۲۲

اگر این مسئله را بپذیریم که گاهی خود زنان بزه‌دیده در بزه‌دیدگی خود نقش دارند، گامی مهم به سوی پیشگیری برداشته‌ایم (دیدگاه دکتر آشوری در گزارش کار گروه بزه‌دیدگی، همان: ۲۳۵) به عنوان یک راهکار عملی با بالا بردن کرامت و منزلت اجتماعی زن و فرهنگ‌سازی باید، ولی را به حدی برسانیم که خود را در معرض بزه‌دیدگی قرار ندهد (همان: ۲۳۵).

الف) ناشناخته بودن فرد در میان افراد بیگانه: این عامل برای مزاحمین خیابانی این امکان را فراهم می‌سازد که بدون ترس از شناخته شدن و بی‌آبرو شدن در بین آشنایان به اعمال غیراخلاقی خود بپردازند (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

ب) موقعیت اجتماعی مزاحمین خیابانی: تحقیقات نشان می‌دهد که آن دسته از مزاحمین خیابانی که ظاهرآ از پایگاه اجتماعی بالاتری برخوردارند، کنترل بیشتری بر اعمال خود داشته و مزاحمت‌هایی که ایجاد می‌کنند کمتر در معرض دید قرار دارد (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

ج) کتمان و عدم اعلام جرم: قربانیان تجاوز غالباً به دلیل شرم، ترس از بی‌آبرو شدن، و یا به دلیل تصویری که از برخورد پلیس و مسئولین دارند، میلی به گزارش دادن موضوع ندارند، همین عدم تمایل به گزارش کردن و پیگیری ماجرا در مورد قربانان مزاحمت‌های خیابانی فیزیکی نیز به چشم می‌خورد و این دقیقاً یکی از دلایلی است که موجب ناشناخته ماندن و مورد غفلت قرار گرفتن این پدیده از سوی مسئولین، محققین و حتی مردم شده است (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

د) پوشش تنگ و بدن‌نما و آرایش زننده و همچنین نحوه رفتار زنان: نوع پوشش افراد نخستین شاخص و معیار قضاوت درباره آنها است، از این رو هنگامی که فردی با مشکلات اخلاقی با زنی مواجه می‌شود که هنجارها و ارزش‌های اجتماعی را در سبک رفتار و لباسی که بر تن دارد رعایت نکرده است، به خود این اجازه را می‌دهد که قدم در حریم خصوصی وی بگذارد. بر همین مبنا است که برخی از نویسندگان یکی از مهمترین کارکردهای حجاب و پوشش اسلامی را کارکرد پیشگیرانه وضعی برای حمایت از زن در مقابل بزه‌دیدگی دانسته‌اند (آقابابایی و موسوی، ۱۳۹۱: ۴۷).

ه) بیکاری و تجرد: بخشی از مزاحمت‌های خیابانی از طرف افرادی است که قادر به ارضای نیازهای عاطفی و جنسی خود در محیط خانواده نبوده و به خیابان روی می‌آورند. بر این اساس برخی از محققین بر این باورند که بایستی در کنار اصطلاح زنان خیابانی، مفهوم مردان خیابانی نیز مورد توجه قرار گیرد. عنوان مردان خیابانی به کسانی اطلاق می‌شود که خیابان را به عنوان منبعی جهت برآورده کردن نیازهای عاطفی، روانی و جنسی خود می‌دانند (پیراسته، ۱۳۸۸).

و) مصرف مشروبات الکلی، روان‌گردان‌ها و موادمخدرها: قدر مسلم این است که مصرف مشروبات الکلی، روان‌گردان‌ها و موادمخدرها، تعادل دماغی را بر هم ریخته، استعداد ارتکاب خشونت و انواع مزاحمت‌ها را فراهم می‌آورد.

مزاحمت جنسی در اسناد ملی و فراملی

رفع ایرادات مطرح شده در نگارش کتاب پنجم، فصل هجدهم جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی، مواد ۶۴۱-۶۳۷ قانون مجازات اسلامی، بیشتر ناظر بر مزاحمت علیه نوامیس نبوده و فقط مزاحمت‌های تلفنی را در بر می‌گیرد و با توجه به معیارهای متناسب با نگاه جامعه در تدوین قوانین - عدم کارآیی قوانین و عدم تأثیرگذاری مناسب، باعث افزایش میزان این جرم و بالا بودن آمار ارتکاب بزهکاری، عدم گزارش بزه‌دیدگی و حمایت ناقص و معیوب از حقوق زنان، عللی است که این ماده به نظر نگارنده مفید واقع نشده و لزوم تکمیل آن، با توجه به قصد و هدف قانون‌گذار از وضع چنین ماده‌ای، احساس می‌گردد. اسناد متعدد بین‌المللی مزاحمت جنسی را گاه به عنوان یکی از اشکال خشونت و گاه به عنوان یکی از مصادیق تبعیض علیه زنان مدنظر قرار داده‌اند:

الف) کنوانسیون محو همه اشکال تبعیض علیه زنان^{۲۳}: این کنوانسیون که در سال ۱۹۷۹ به تصویب رسید، به صورت مستقیم به مزاحمت جنسی نمی‌پردازد. اما از دولت‌های عضو می‌خواهد اقدامات ضروری به منظور محو اشکال مختلف تبعیض علیه زنان در همه زمینه‌ها خصوصاً در محیط کار، آموزش و زندگی اجتماعی به عمل آورند (مواد ۷ تا ۱۶). توصیه‌نامه شماره ۱۹ سازمان ملل در زمینه کنوانسیون، مزاحمت جنسی را مصداقی از تبعیض علیه زنان دانسته است. دولت ایران تاکنون به این کنوانسیون نپیوسته است.

ب) اعلامیه محو خشونت علیه زنان^{۲۴}: مجمع عمومی سازمان ملل متحد در اعلامیه محو خشونت علیه زنان مصوب ۱۹۹۳، به مساله مزاحمت جنسی پرداخته است. بند ب ماده ۲ این اعلامیه، مزاحمت جنسی را یکی از اشکال خشونت علیه زنان دانسته است. بند د ماده ۴ نیز خواهان به کارگیری رویکردهای پیشگیرانه و نیز استفاده از ضمانت اجرای کیفری، مدنی و اداری جهت کنترل این پدیده است.

ج) کنوانسیون بلم دو پارا^{۲۵}: کنوانسیون بین آمریکایی پیشگیری، مجازات و ریشه‌کن‌سازی خشونت علیه زنان^{۲۶} مشهور به کنوانسیون بلم دو پارا که در سال ۱۹۹۴ در شهر بلم دو پارای برزیل منعقد شد، در ماده ۲ مزاحمت جنسی در محیط کار، محیط آموزشی، مراکز بهداشتی و... را مصداقی از خشونت علیه زنان دانسته است.

د) کنوانسیون پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی^{۲۷}: این کنوانسیون که در سال ۲۰۱۱ به تصویب شورای اروپا رسید در مقدمه خود مزاحمت جنسی را در کنار رفتارهای دیگری چون تجاوز جنسی، ازدواج اجباری و ختنه کردن دختران، مصداق نقض جدی حقوق بشر و مانعی بزرگ جهت دستیابی به برابری بین زن و مرد می‌داند. ماده ۴۰ این کنوانسیون به صورت خاص به مزاحمت جنسی پرداخته و همه اشکال رفتارهای لفظی، غیرلفظی و جسمانی که کشورهای عضو را ملزم می‌کند ماهیت جنسی داشته و بدون رضایت و با هدف نقض کرامت یک انسان انجام شده و یا عملاً جرم‌انگاری کنند.

انواع برخورد قربانیان مزاحمت‌های خیابانی

الف) پرخاشگری: بسیاری از زنان نسبت به مزاحمت‌های عمدی مزاحمین خیابانی حساس بوده و بلافاصله عکس‌العمل نشان می‌دهند. این عکس‌العمل‌ها طیفی از برخوردهای مختلف از برخورد کلامی ملایم گرفته تا برخورد کلامی تند، داد زدن و سعی در بی‌آبرو کردن فرد مزاحم، برخورد فیزیکی و مراجعه به پلیس را در بر می‌گیرد. مزاحمت‌هایی که مزاحمین خیابانی برای این دسته از زنان ایجاد می‌کنند و برخورد پرخاشگرانه این دسته از زنان مانع از استمرار اعمال انحرافی مزاحمین می‌شود (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۵).

---

1. Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women.

2. Declaration on the Elimination of Violence Against Women

1. Belem do Para Convention

2. Inter-American Convention on the Prevension, Punishment and Eradiction of Violence Agains Women

3. Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence

ب) **امتناع:** دسته دیگری از بزه‌دیدگان، در مواجهه با این مزاحمت‌ها سعی می‌کنند بدون هیچ برخورد تند و آشکاری با فرد مزاحم، به نحوی خود را از چنگ او خلاص کنند. آنها سعی می‌کردند با کنار کشیدن خود، خارج شدن از مکان شلوغ و یا پناه بردن به مکان‌هایی مثل فروشگاه‌ها خود را از شر مزاحمت فرد مزاحم خلاص کنند (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۲).

ج) **بی تفاوتی:** در مواردی نیز قربانیان مزاحمت‌های خیابانی نه تنها عکس‌العملی در برابر مزاحمین انجام نمی‌دادند، بلکه هیچگونه تلاشی برای دور کردن خود از فرد مزاحم و متوقف ساختن اعمال غیراجتماعی او نیز نمی‌کنند، این گروه از زنان هستند که، علیرغم تعداد بسیار اندکشان در مقایسه با دو گروه قبلی، طعمه‌های اصلی مزاحمین خیابانی بوده و شدیدترین و بی‌شرمانه‌ترین مزاحمت‌ها را متحمل می‌شدند (ادیبان، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

دلایل کتمان جرم مزاحمت از سوی بزه‌دیدگان

مهمترین علل کتمان جرم مزاحمت از سوی بزه‌دیدگان عبارتند از: الف) شرم و حیا و حفظ آبرو ب) ترس از برچسب خوردن ج) تردید درباره نتیجه بخش بودن شکایت د) ترس از واکنش افراطی نزدیکان. ح) تنگناهای اقتصادی و نگرانی بابت از دست دادن شغل و) ترس از محدود شدن.

روش تحقیق و جامعه آماری

با توجه به اینکه هدف تحقیق بررسی و تحلیل تاثیر گشت‌های پلیس امنیت اخلاقی در پیشگیری از مزاحمت‌های خیابانی در بوشهر می‌باشد تحقیق حاضر از نظر ماهیت و هدف کاربردی است و از نظر روش توصیفی از نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تعداد ۲۰۰ نفر از بزه‌دیدگان و بزهکاران مزاحمت خیابانی در طول سه ماهه اول سال ۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند که در مجموع ۵۰ نفر از گروه بزه‌دیدگان و ۵۰ نفر از گروه بزهکاران به عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری اتفاقی طبقه‌بندی شده انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش کتابخانه‌ای و میدانی است و ابزارهای گردآوری آن را مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته تشکیل می‌دهد. برای تدوین پرسشنامه و اینکه آیا از روایی^{۲۸} کافی برخوردار هستند یا نه؟ با بررسی‌های دقیق پرسشنامه نهایی تدوین و در نهایت روایی صوری و محتوایی مورد تایید قرار گرفت و برای محاسبه پایایی^{۲۹} پرسشنامه‌ها از روش برآورد ضریب آلفای کرونباخ^{۳۰} که یکی از روش‌های محاسبه پایایی و تعیین هم‌انگهی درونی ابزار اندازه‌گیری است استفاده شده است پرسشنامه اولیه بعد از تجزیه و تحلیل پایایی ۰/۸۳ برای کل پرسشنامه به دست آمده است که پایایی مناسبی را نشان می‌دهد که وضعیتی مطلوب ارزیابی می‌شود.

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی تحقیق حاضر به شرح زیر می‌باشد

۱- اشکال مزاحمت‌های خیابانی علیه بانوان بوشهری چه بوده است؟

جدول ۱: اشکال مزاحمت‌های خیابانی علیه بانوان بوشهری

ردیف	مصادق مزاحمت	بزهکار	قربانی
------	--------------	--------	--------

28. Validity

2. Reliability

3. Cronbachs Coefficient Alpha

۲۰	۱۷	چشم‌چرانی و خیره شدن (آزار دیداری)	۱
۲	۳	هتک حرمت، فحاشی، بیان لفظ زشت و ناپسند (آزار کلامی)	۲
۱۵	۱۷	تنه خوردن و لمس بدن (آزار بدنی)	۳
۵	۳	انتقال پیام‌های غیر اخلاقی مکتوب و مجازی	۴
۲	۳	اصرار در گرفتن شماره تلفن و یا رایانامه	۵
۸	۷	اصرار در سوار ماشین شدن و تعارف به رفتن محل‌های خاص	۶

برابر یافته‌های حاصله از دو گروه بزهکاران و قربانیان مزاحمت‌های خیابانی چشم‌چرانی و خیره شدن (آزار دیداری) بیشترین فراوانی (۰/۴۰ و ۰/۵۰) را داشته و پس از آن اصرار در سوار ماشین شدن و تنه خوردن و لمس بدن (آزار بدنی) به ترتیب با درصد فراوانی (۰/۲۰ و ۰/۱۶) و (۰/۲۰ و ۰/۱۶) در بین دیگر مصادیق از فراوانی بالایی برخوردار بوده است و هتک حرمت، فحاشی، بیان لفظ زشت و ناپسند (آزار کلامی)، اصرار در گرفتن شماره تلفن و یا رایانامه و انتقال پیام‌های غیر اخلاقی مکتوب و مجازی کمترین فراوانی را داشته است.

۲- چه عواملی در بروز مزاحمت‌های خیابانی موثر است؟

۱-۲ چه عوامل محیطی در بروز مزاحمت‌های خیابانی موثرند؟

جدول ۲: نقش عوامل محیطی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	مهاجرت و گسترش شهرنشینی و حاشیه‌نشینی	۸۲	۸۵	۱۲	۱۵	۶	۰
۲	تحولات جمعیتی	۷۵	۸۰	۱۵	۱۵	۱۰	۵
۳	طراحی نامناسب محیطی و فضاهای بدون دفاع	۸۵	۸۲	۱۰	۸	۵	۱۰
	میانگین	۰/۸۱	۰/۸۲	۰/۱۲	۰/۱۳	۰/۷	۰/۵

طبق یافته‌های تحقیق عوامل محیطی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۰/۸۱ و ۰/۸۲) در بروز مزاحمت‌های خیابانی موثر است. که با توجه به عدم در نظر گرفتن اصول طراحی محیطی در عمران و شهرسازی شهر بوشهر، کوچه‌های باریک و... پاسخها منطقی به نظر میرسد.

۲-۲ چه عوامل فرهنگی می تواند در بروز مزاحمت‌های خیابانی موثر باشد؟

جدول ۳: نقش عوامل فرهنگی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی

۸	۵	۵	۱۰	۸۲	۸۵	گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات و رسانه‌های جمعی	۱
۵	۷	۱۰	۵	۸۵	۸۸	رواج و گسترش فرهنگ برهنگی و ابتذال	۲
۹	۸	۸	۱۱	۸۳	۸۱	عدم تمکین به هنجارهای اجتماعی	۳
۰/۷	۰/۷	۰/۷	۰/۹	۰/۸۳	۰/۸۵	میانگین	

طبق یافته‌های تحقیق عوامل فرهنگی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۰/۸۳ و ۰/۸۵) در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است و با توجه به افزایش سطوح شبکه‌های اجتماعی موبایلی و ترویج الگوهای غربی در شبکه‌های ماهواره‌ای، نتایج حاصله معنی‌دار می‌باشد.

۲-۳ سیاست جنایی (قضایی- تقنینی و اجرایی) چگونه می‌تواند در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر باشد؟

جدول ۴: تاثیر ناکارآمدی سیاست جنایی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	فقدان قوانین و مقررات موثر و بازدارنده	۸۵	۸۸	۱۰	۱۰	۵	۲
۲	بی تاثیر بودن مجازات های موجود و پایین بودن ریسک ارتکاب جرم	۸۸	۹۵	۱۲	۵	۰	۰
۳	عدم بکارگیری از روش های پیشگیری از وقوع جرم وضعی	۹۰	۹۰	۱۰	۱۰	۰	۰
۴	عدم آشنایی گشت های امنیت اخلاقی به قانون در مواجهه با مزاحمت	۸۵	۸۰	۱۰	۷	۵	۱۳
	میانگین	۸۷/۶۶	۹۱	۱۰/۶۶	۸/۳۳	۱/۶۶	۰/۶۶

طبق یافته‌های تحقیق تاثیر ناکارآمدی سیاست جنایی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۸۷، ۶۶ و ۹۱) در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است.

۲-۴ شرایط زمانی و مکانی چگونه می‌تواند در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر باشد؟

جدول ۵: تاثیر شرایط زمانی و مکانی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	وقوع مزاحمت‌ها در صفوف خدماتی	۸۲	۸۵	۱۰	۵	۸	۱۰
۲	وقوع مزاحمت‌ها در وسایل نقلیه عمومی	۷۷	۸۱	۱۳	۹	۱۰	۱۰
۳	وقوع مزاحمت‌ها در بازارهای هفتگی	۷۸	۸۴	۱۵	۱۰	۷	۶
۴	وقوع مزاحمت‌ها در مکان‌های خلوت	۶۵	۷۵	۲۵	۱۵	۱۰	۱۰
۵	وقوع مزاحمت‌ها در شب	۸۲	۸۵	۸	۵	۱۰	۱۰
۶	وقوع مزاحمت‌ها در خودروهای مسافربر شخصی	۸۸	۸۰	۱۰	۱۵	۲	۵
	میانگین	۸/۶۶	۸۱/۶۶	۱۳/۰۵	۹/۸۳	۷/۸۳	۸/۰۵

طبق یافته‌های تحقیق تاثیر شرایط زمانی و مکانی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۷۸,۶۶ و ۸۱,۶۶) در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است.

۲-۵ چه عوامل فردی در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است؟

جدول ۶: نقش عوامل فردی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	بی توجهی به مبانی دینی و مذهبی	۹۰	۸۸	۵	۶	۵	۶

۲	۲	۱۰	۱۲	۸۸	۸۶	موقعیت اجتماعی مزاحمین خیابانی	۲
۰	۰	۵	۱۰	۹۵	۹۰	بیکاری و مجرد	۳
۱	۱	۸	۱۰	۹۱	۸۹	پوشش تنگ و بدن نما و آرایش زننده و همچنین نحوه رفتار زنان	۴
۵	۴	۵	۴	۹۰	۹۴	مصرف مشروبات الکلی	۵
۲/۸	۲/۴	۶/۸	۸/۲	۹۰/۴	۹۸/۸	میانگین	

طبق یافته‌های تحقیق عوامل فردی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۸۹,۸ و ۹۰,۴) در بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است و در واقع این عوامل در هر دو گروه مورد مطالعه رابطه معناداری دارد.

۳- چه عواملی در پیشگیری وضعی از بروز مزاحمت‌های خیابانی مؤثر است؟

جدول ۷: بررسی تاثیر پیشگیری وضعی در بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	رعایت حجاب کامل اسلامی	۸۸	۸۵	۱۰	۱۰	۲	۵
۲	افزایش مراقبت های الکترونیکی	۹۰	۸۹	۵	۸	۵	۳
۳	طراحی محیطی مناسب و حذف فضاهای بدون دفاع	۸۸	۷۵	۱۰	۱۵	۲	۱۰
۴	نوع پوشش و آرایش و	۸۶	۸۷	۸	۷	۶	۴

						همچنین نحوه رفتار زنان	
۰/۵,۵	۰/۳,۷۵	۰/۱۰	۰/۸,۲۵	۰/۸۴	۰/۸۸	میانگین	

طبق یافته‌های تحقیق تاثیر پیشگیری وضعی در بروز مزاحمت‌های خیابانی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۰/۸۸) و (۰/۸۴) مؤثر است و نتایج این عوامل در هر دو گروه مورد مطالعه رابطه معناداری دارد.

۴- گشت‌های پلیس امنیت اخلاقی چه تاثیری در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی بانوان بوشهری ایفاء می‌کند؟

۴-۱ گشت‌های امنیت اخلاقی چگونه می‌توانند باعث پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی شوند؟

جدول ۸: بررسی تاثیر گشت‌های پلیس امنیت اخلاقی در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	افزایش گشت‌های امنیت اخلاقی	۸۵	۹۲	۱۰	۵	۵	۳
۲	حساس بودن تمامی گشت‌های انتظامی نسبت به مزاحمت‌ها	۸۸	۹۲	۱۰	۸	۲	۰
۳	استفاده‌ی پلیس امنیت اخلاقی از ظرفیت نیروی مقاومت بسیج	۹۲	۸۸	۵	۵	۳	۷
۴	بکارگیری ماموران پلیس در مناطق آلوده جرم	۸۸	۹۲	۸	۵	۴	۳
۵	امکانات پلیس و تجهیزات	۹۱	۸۹	۸	۷	۱	۴
۶	بکارگیری نیروهای مجرب زن و مرد در گشت‌ها	۹۰	۸۸	۵	۵	۵	۷
۷	بکارگیری گشت‌ها و نیروهای نامحسوس	۲۰	۳۲	۴۵	۳۷	۳۵	۲۹
۸	استفاده از گشت‌های موتوری و پیاده	۹۲	۹۴	۴	۲	۴	۴
۹	استفاده از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد	۸۷	۸۵	۸	۵	۵	۱۰
	میانگین	۸۱/۴۴	۸۳/۵۵	۱۱/۴۴	۸/۷۷	۷/۱۱	۷/۴۴

طبق یافته‌های تحقیق تاثیر گشت‌های پلیس امنیت اخلاقی در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۰/۸۱,۴۴) و (۰/۸۳,۵۵) مؤثر است و نتایج این عوامل در هر دو گروه مورد مطالعه رابطه معناداری دارد.

۲-۴ نحوه اقدام گشت‌های پلیس امنیت خلاق چه تاثیری در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی دارد؟

جدول ۹: بررسی نحوه اقدام گشت‌های پلیس امنیت خلاق در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی

ردیف	موارد	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم	
		بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی	بزهکار	قربانی
۱	بی تفاوتی و بی توجهی	۸۵	۹۲	۱۰	۵	۵	۳
۲	برخوردهای تند همراه با دستگیری	۸۸	۹۲	۱۰	۸	۲	۰
۳	برخوردهای نرم و امر به معروف و نهی از منکر	۹۲	۸۸	۵	۵	۳	۷
۴	دستگیری و بازداشت	۸۸	۹۲	۸	۵	۴	۳
	میانگین	۸۸/۴۴	۸۸/۵۵	۱۱/۴۴	۸/۷۷	۷/۱۱	۷/۴۴

طبق یافته‌های تحقیق، نحوه اقدام و عملکرد گشت‌های پلیس امنیت خلاق در پیشگیری از بروز مزاحمت‌های خیابانی از منظر دو گروه بزهکاران و قربانیان با فراوانی (۰/۸۱،۴۴ و ۰/۸۳،۵۵) مؤثر است و نتایج این عوامل در هر دو گروه مورد مطالعه رابطه معناداری دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

الف) نتیجه‌گیری

محقق در این جستار ابتدا با شناخت علل و عوامل مزاحمت‌های خیابانی به صورت توصیفی و بسیار دقیق به بررسی میدانی و مطالعه دو گروه بزهکاران و بزه‌دیدگان این نوع جرم پرداخته و در پایان راهکارهای پیشگیری وضعی از این نوع جرم را ارائه می‌دهد. یافته‌های تحقیق حاکی از این است که مزاحمت‌های خیابانی، متأثر از علل و عوامل مختلفی چون؛ عوامل محیطی؛ عوامل فرهنگی؛ افزایش سطوح شبکه‌های اجتماعی موبایلی و ترویج الگوهای غربی در شبکه‌های ماهواره‌ای؛ ناکارآمدی سیاست جنایی؛ نقش شرایط زمانی و مکانی و وقوع مزاحمت‌های فیزیکی در صفوف خدماتی، در وسایل نقلیه عمومی، در بازارهای هفتگی و وقوع مزاحمت‌ها در مکان‌های خلوت و در شب؛ عوامل فردی در بروز مزاحمت‌های خیابانی تأثیر به‌سزایی داشته و مورد تأیید هر دو گروه مورد مطالعه می‌باشد همچنین یافته‌ها حاکیست با روش‌های مؤثری چون؛ رعایت حجاب کامل اسلامی؛ مراقبت‌های الکترونیکی؛ طراحی محیطی مناسب و حذف فضاهای بدون دفاع؛ بکارگیری ماموران پلیس در مناطق آلوده جرم؛ کنترل رفتار زنان و بکارگیری روش‌های پیشگیری وضعی، سازمان‌دهی گشت‌های امنیت اخلاقی و افزایش اثربخشی آن از طریق تقویت نیروی انسانی، تجهیز واحدهای گشتی و آموزش‌های مستمر نیروها می‌توان از بروز مزاحمت‌های خیابانی پیشگیری کرد.

ب) پیشنهادها

راهبردهای تقنینی: ۱- رفع ایرادات مطرح شده در نگارش کتاب پنجم، فصل هجدهم جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی، مواد ۶۴۱-۶۳۷ قانون مجازات اسلامی، بیشتر ناظر بر مزاحمت علیه نوامیس نبوده و فقط مزاحمت‌های تلفنی را در بر می‌گیرد و با توجه به معیارهای متناسب با نگاه جامعه در تدوین قوانین- عدم کارایی قوانین و عدم تأثیرگذاری مناسب، باعث افزایش میزان این

جرم و بالا بودن آمار ارتکاب بزهکاری، عدم گزارش بزه‌دیدگی و حمایت ناقص و معیوب از حقوق زنان، عللی است که این ماده به نظر نگارنده مفید واقع نشده و لزوم تکمیل آن، با توجه به قصد و هدف قانون‌گذار از وضع چنین ماده‌ای، احساس می‌گردد ۲- وضع قوانینی ناظر بر تشدید مجازات، مزاحمین نوامیس و عدم تفسیر رای به نفع متهمین و برخورد قاطع با مجرمین.

راهبردهای قضایی: ۱- فعال شدن معاونت پیشگیری از جرم قوه قضاییه و آگاه‌سازی زنان در خصوص مزاحمت‌های خیابانی. ۲- عدم تعلیق مجازات و یا تبدیل آن به جرایم نقدی و سعی در مجازات‌های علنی، با هدف بازدارندگی و اعلام اسامی و تصاویر مجرمین در رسانه‌های جمعی.

راهبردهای اجرایی: ۱- در نظر گرفتن اصول طراحی محیطی در پیشگیری از جرم و حذف محیط‌های فاقد دفاع ۲- اجرایی شدن قانون پیشگیری از جرم ۳- الزام همه دستگاه‌های دخیل در امر پیشگیری از جرم ۳- نظارت و حفاظت الکترونیک در مناطق آلوده به جرایم مزاحمت خیابانی در زمینه پیشگیری و تامین ادله اثبات دعوا ۴- طراحی شهری در زمینه احداث فضاهای تجاری و مسکونی و حتی تفریحی و گردشگری با نظریه تخصصی پلیس در حوزه انتظامی ۵- الزام دستگاه‌ها و سازمان‌ها به حذف آماج‌های جرم.

راهبردهای مشارکتی و آموزشی: ۱- تبیین آثار و کارکردهای حجاب و پوشش برای گروه‌های هدف از دوره‌ی کودکان تا دانشگاه ۲- تمرکز به نهادینه‌سازی و درونی کردن ارزش‌های حجاب نه فرهنگ نمادسازی. ۳- حساس‌سازی مردم برای ایجاد تحول در فرهنگ عمومی حجاب و عفاف ۴- ارائه مشاوره به بزه‌دیدگان و بستگان آنان در برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی و مطبوعات ۵- بیشتر زنان اخبار مربوط به حوادث، جرم و جنایت را از تلویزیون می‌گیرند لذا سیاست‌گذاری‌های آموزشی، فرهنگی و اطلاع‌رسانی درباره‌ی جرائم شهری و تدابیر مربوط به محافظت زنان در برابر این جرائم باید با تکیه بر این رسانه‌ی جمعی ارائه شود.

الف) فارسی

- ۱- اعزازی، شهلا (۱۳۸۳) ساختار جامعه و خشونت علیه زنان. فصلنامه رفاه اجتماعی. سال ۳، شماره ۱۴، پاییز ۸۳.
- ۲- ادیبان، فرزاد (۱۳۹۴) عوامل مؤثر بر موفقیت گشت‌های انتظامی فرماندهی انتظامی شهرستان بوشهر در پیشگیری انتظامی از سرقت موتورسیکلت. فصلنامه دانش انتظامی بوشهر. صفحه ۶۶-۳۶.
- ۳- ادیبان، فرزاد (۱۳۹۴) بررسی جایگاه رسانه در پیشگیری از سرقت موتورسیکلت در شهرستان بوشهر. فصلنامه دانش انتظامی بوشهر. صفحه ۴۲-۱۹.
- ۴- ادیبان، فرزاد (۱۳۹۴) جایگاه رسانه در ایجاد نظم و امنیت. فصلنامه اطلاعات و امنیت عمومی. صفحه ۶۶-۳۶.
- ۵- ادیبان، فرزاد (۱۳۹۵) عوامل مؤثر بر وقوع سرقت‌های به عنف در شهرستان بوشهر. فصلنامه دانش انتظامی بوشهر. صفحه ۱۰۹-۷۹.
- ۶- ادیبان، فرزاد (۱۳۹۵) بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر مزاحمت‌های خیابانی بانوان بوشهری و راهکارهای پیشگیری وضعی. فصلنامه دانش انتظامی بوشهر. صفحه ۹۰-۵۵.
- ۷- آقابابایی، حسین و موسوی، ریحانه (۱۳۹۱) پیشگیری از بزه‌دیدگی زنان از منظر آموزه‌های اسلامی و چالش‌های فراروی آموزه‌های حقوق کیفری. شماره ۴، صص ۵۴-۳۵.
- ۸- آقاجانی، نصراله (۱۳۹۱) تکرر خشونت در آزارهای خیابانی کتاب زنان. سال ۶، شماره ۲۳، صص ۱۸۸-۱۶۰.
- ۹- بهزادپور، سیمین‌دخت (۱۳۸۲) نقش حجاب در توسعه.
- ۱۰- پوراحمد، احمد؛ رهنمایی، محمدتقی و همکاران (۱۳۸۲) بررسی جغرافیایی جرایم در شهر تهران. پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۸۹، تهران. صص ۸۱.
- ۱۱- توسلی، غلام عباس (۱۳۸۰) نظریه‌های جامعه‌شناسی. انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۲- ذکایی، سعید (۱۳۸۴) مزاحمت جنسی برای بانوان در محیط‌های مختلف. آرشیو سازمان ملی جوانان تهران.
- ۱۳- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۳۹۰) بزه‌دیدگی‌شناسی. تحولات بزه‌دیدگی‌شناسی و علوم جنایی. جلد ۱. چاپ ۱. تهران: نشر مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش.
- ۱۴- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۳۸۴) بزه‌دیدگی‌شناسی حمایتی. مجله پژوهش‌های حقوقی. مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی، شماره ۷.
- ۱۵- رستمی تبریزی، لمیاء (۱۳۸۸) درآمدی بر رویکرد جنسیتی جرم‌شناسی. مجله تحقیقات حقوقی. دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۵۰، پاییز و زمستان.
- ۱۶- ریچلز، جیمز (۱۳۸۹) فلسفه اخلاق. ترجمه آرش اخگری. تهران: حکمت.
- ۱۷- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۸۵) جامعه‌شناسی کجروی. مجموعه مطالعات کجروی و کنترل اجتماعی. چاپ ۲. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۱۸- سبحانی جلیل، عین‌فیضی و جمیل‌صمدی، بگه‌جان (۱۳۸۸) بررسی تأثیر عناصر اجتماعی بر امنیت اجتماعی در شهر سنجند. پژوهشنامه علوم اجتماعی. سال ۳، شماره ۳، صص ۱۸۲-۱۵۵.

- ۱۹- شاهیده، فرهاد (۱۳۹۱) مطالعه مبانی بزه‌دیده‌شناسی نخستین (علمی) در قانون مجازات اسلامی و چگونگی اعمال آن در آراء دادگاه‌ها. (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی)، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۰- صادقی فسایی، سهیلا و رجب اریجانی، مهسا (۱۳۹۰) استراتژی‌های توانمندسازی زنان در مقابله با آزارهای جنسی در محیط کار. زن، حقوق و توسعه (تحقیقات زنان). سال ۵، شماره ۳، صص ۱۲۱-۱۲۰.
- ۲۱- صادقی فسایی، سهیلا و رجب لاریجانی، مهسا (۱۳۸۹) مطالعه جامعه‌شناختی آزار جنسی زنان در محیط کار. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان). دوره ۸، شماره ۳، صص ۱۳۴-۱۱۱.
- ۲۲- صادقی فسایی، سهیلا و امینیان، احسان (۱۳۹۲) تبیین جامعه‌شناختی انعکاس جرم در مطبوعات. فصلنامه علمی پژوهشی نظم و امنیت انتظامی. سال ۶، زمستان، شماره ۲۴.
- ۲۳- صفاری، علی (۱۳۸۰) مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم. مجله تحقیقات حقوقی. دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۳۳-۳۴.
- ۲۴- کمیته مأمور مطالعه در امر خشونت و بزهکاری تحت ریاست آلن پرفیت. پاسخ‌هایی به خشونت. ترجمه مرتضی محسنی. تهران، گنج دانش، ۱۳۸۷، چاپ ۱.
- ۲۵- گراهام، جان (۱۳۷۰) راهبردهای پیشگیری از جرم در اروپا و امریکای شمالی. ترجمه مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی. تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، چاپ ۱.
- ۲۶- گسن، ریموند (۱۳۸۸) جرم‌شناسی نظری. ترجمه مهدی کی‌نیا. چاپ ۳. تهران: انتشارات مجد.
- ۲۷- گسن، ریموند (۱۳۷۶) روابط میان پیشگیری وضعی و کنترل جرم. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی. مجله تحقیقات حقوقی. دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۰-۱۹.
- ۲۸- گسن، ریموند (۱۳۷۷) روابط میان پیشگیری وضعی و کنترل جرم. ترجمه‌علی حسین نجفی ابرندآبادی. مجله تحقیقات حقوقی. شماره‌های ۱۹ و ۲۰.
- ۲۹- گل محمدی‌خامنه، علی (۱۳۸۱) پیشگیری از جرائم در محدوده استحقاقی کلانتری‌ها و پایگاه‌های انتظامی. دو ماهنامه علوم انتظامی. شماره ۱۹.
- ۳۰- میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۸۶) جرایم علیه اشخاص. چاپ ۱، تهران: نشر میزان.
- ۳۱- مطهری، مرتضی (۱۳۶۸) مسئله حجاب. تهران، صدرا.
- ۳۲- میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۸۲) پیشگیری از وقوع جرم. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، پیش شماره ۲.
- ۳۳- میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۸۱) ملاحظات در موضوع پیشگیری از وقوع جرم. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. پیش شماره ۲.
- ۳۴- ممتاز، فریده (۱۳۸۱) انحرافات اجتماعی نظریه‌ها و دیدگاه‌ها. جلد ۲، شرکت سهامی انتشار.
- ۳۵- معتمدی‌مهر، مهدی (۱۳۸۰) حمایت از زنان در برابر خشونت. تهران: نشر زیتون.
- ۳۶- نجفی‌ابرندآبادی، علی حسین و همکاران (۱۳۸۳) جرایم مانع (بازدارنده). فصلنامه مدرس. دانشگاه تربیت مدرس، شماره ۳۷، زمستان.
- ۳۷- نجفی‌ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۷) پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی. مجله تحقیقات حقوقی. دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۵ و ۲۶.

ب) غیرفارسی

- 38- Drew, P. E. (2004). Iran. In R.T. Francouer and R.J. Noonan (Eds.), *The Continuum Complete: International Encyclopedia of Sexuality*. The Kinsey Institute: <http://www.jub.edu/kinsey/ccies>.
- 39- Drew, P. E. (2004). Iran. In R.T. Francouer and R.J. Noonan (Eds.), *The Continuum Complete: International Encyclopedia of Sexuality*. The Kinsey Institute:
- 40- Dempsey, J.S. and Forst, L.S. (2008). *An Introduction to policing*. USA: Thomspson
- 41- Fairchild, K. M. (2007). *Everyday stranger harassment: Frequency and consequences*. A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy, New Brunswick University of New Jersey.
- 42- Fairchild, K. M. and L. A. Rudman. (2008). "Everyday stranger harassment and women's objectification". *Soc Just Res*. 21. 338-357.
- 43- Fairchild, K. M. and L. A. Rudman. (2008). "Everyday stranger harassment and women's objectification". *Soc Just Rec*. 21. 338-357. New York: Spring Science + Business Media.
- 44- Fairchild, K. M. (2007). *Everyday stranger harassment: Frequency and consequences*. A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy, New Brunswick University of New Jersey.
- 45- Fairchild, K. (2010). "Context effects on women's perceptions of stranger harassment". *Sexualty and Culture*. 14 (3). 191-216
- 46- Ferraro, Kathleen. Johnson, J. John, M. (1983). *How Women Experience Battering: The Process of Victimization*, *Social problems*. 30 (3). Thematic Issue: Technique and the Conduct of Life. Feb 1983. 325-339.
- 47- Fattah, E.A. *Understanding Criminal Victimization*. Canada, Macmilan Press, First Edition, 1991

ج) سایت های اینترنتی:

- ۴۸- ورشوچی، هانیه. تأملی در دلایل مزاحم‌های خیابانی در نشانی الکترونیک:
<http://aftab.ir/articles/social/psychopathology>
- ۴۹- شبکه خبری ورلدنیوز. مزاحمت‌های خیابانی در نشانی الکترونیک:
http://aftab.ir/articles/social/psychopathology/c4c1152175892_women_p
- ۵۰- انتخاب (۱۳۹۰) درصد زنان تهرانی که سابقه تعرض جنسی دارند. قابل دسترسی در نشانی الکترونیک:
<http://www.entekhab.ir/fa/news/38721> (Accessed August 10, 2013).
- 51- EEOC (U.S. Equal Employment Opportunity Commission), *Facts about Sexual Harassment*, Available at: <http://www.eeoc.gov/facts/fs-sex.html> (Accessed August 12, 2013).